

ИМУНИТЕТИ И ПРИВИЛЕГИЈЕ ДИПЛОМАТСКИХ ПРЕДСТАВНИКА

doi: 10.7251/SPM1447307P

Студентски рад

Апстракт: У раду је представљена проблематика имунитета и привилегија дипломатских представника и сталних дипломатских мисија у оквиру међународног права.

Бечка конвенција о дипломатским односима из 1961. године извршила је кодификацију међународног права у области имунитета и привилегија дипломатских представника која су до тада била регулисана обичајним правилима. У циљу лакшег обављања дипломатске функције у држави пријема, Конвенција поставља јак оквир имунитета и привилегија које ужива мисија. Класификација права је извршена на права која се тичу објеката и архиве мисије (*ratione materiae*), олакшице у раду мисије, слобода кретања и комуницирања те на личне имунитете и привилегије (*ratione persone*).

Усредсредивши се на прописе регулисане Конвенцијом, јавља се питање теоријске и практичне идентификације сврсисходности њиховог обима у данашње вријеме.

Кључне ријечи: *Имунитет, привилегије, дипломатске мисије, дипломатски представник, држава пријема, држава одашљана.*

* Студент четврте године Правног факултета, Универзитета у Бањој Луци, маја. pravuljac@gmail.com

УВОД

Дипломатски представници од давнина представљају везу у комуникацији између држава, међународноправних субјеката. Њихова улога је веома значајна јер репрезентују политику своје земље, штите њен интерес у држави пријема те унапређују пријатељске односе у датој држави. У вријеме појаве дипломатских мисија ранг дипломатских представника одређивао се зависно од моћи и угледа дате државе, да би развојем међународног права ово питање било регулисано међународним актима, прије свега Бечком конвенцијом о дипломатским односима из 1961. године. Због особености и осјетљивости послова коју дипломатски представници обављају те ради успјешнијег обављања функције дипломатске мисије, дипломатски представници снабђени су имунитетом и одређеним привилегијама. Под имунитетом се подразумијева изузеће дипломатских представника од јурисдикције државе пријема, док се под привилегијама подразумијевају разне погодности и повластице које дипломатске мисије у држави пријема уживају. У теорији међународног права појављивале су се разне теорије о дипломатским имунитетима и привилегијама. Једна од најстаријих је била теорија екстериторијалности, коју је разрадио Хуго Гроцијус. Ова теорија заснива се на фикцији да су дипломатске мисије правно ван државе у којој бораве. Сљедећа теорија је била теорија представљања према којој дипломатски представник представља државу, односно њеног владара, па се недодирљивост самог владара у овом случају односи и на његове представнике. Данашњем стању дипломатских представника највише одговара функционална теорија која је призната и Повељом УН, а која говори да се привилегије и имунитети додјељују ради несметаног обављања дипломатске функције. Поред ових теорија, неки аутори помињу и још неке теорије: толеранције, добре воље и прећутног споразума.

Бечка конвенција из 1961. године говори о три класе шефова мисија и то су: 1. амбасадори или нунцији, акредитовани код ше-

фова држава и други шефови мисија одговарајућег ранга; 2. посланици, министри или интернунцији, акредитовани такође код шефова држава и 3. отправници послова, акредитовани код министра иностраних послова. Поред шефова мисија, посебан положај ужива и остало дипломатско особље у које улазе савјетници, секретари, аташеи за поједина питања, затим административно-техничко особље те послужно особље и лична послуга. Посебан статус уживају и чланови породица и домаћинстава свих категорија изузев личне послуге.

С обзиром на то да сама природа ових права видљиво показује одређене облике фаворизовања дипломатке мисије, као на примјеру паркирања возила мисије на забрањеном подручју или можда ослобађања од личног и царинског прегледа на аердромима, поставља се питање да ли је такво нешто у толиком обиму и данас потребно? Да ли је то у пракси данас превазиђено као производ обичајног права и традиције?

1. КЛАСИФИКАЦИЈА ПРАВА

Дипломатске мисије, обављајући право представљања – *ius legationis* у држави пријема, налазе се и даље под суверентитеом државе на чијој се територији налазе. Међутим, да би се са успјехом обављала дипломатска функција, дипломатским мисијама мора да се загарантује минимум права уз помоћ којих би се функција обавила што ефикасније и слободније. Тај минимум права односи се на искључивање надлежности органа државе пријема.

Та права ипак нису одређена у апсолутном смислу, јер се и саме дипломатске мисије морају придржавати закона и прописа у држави пријема, а поред тога, морају да се одупру мијешању у унутрашње односе дате државе. То је због тога што држава пријема може одређену особу у сваком тренутку да прогласи за *personu non gratu*, а нарочито ако она злоупотребљава своја права која су јој дата дипломатском функцијом. Бечка конвенција о дипломатским

односима из 1961. године у својим одредбама говори да привилегије и имунитети нису личног карактера, односно не вежу се за тачно одређену личност, већ се односе на саму функцију и природу дипломатских представника у једној држави. На основу тога, члан дипломатске мисије не може самостално да се одрекне тих права, већ су то овлашћења државе која га је именovala.

Да би се дипломатске привилегије и имунитети успјешно поштовали, врши се пријављивање тих лица, на начин да им се од стране министарства иностраних послова државе пријема издаје одговарајућа легитимација, односно исправа о статусу члана дипломатске мисије те имунитетима и привилегијама које се на њега односе.

Класификација привилегија и имунитета може бити вршена на различите начине, али је најчешћа подјела она коју помиње и *United Nation Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities* у свом раду. Подјела права извршена је тако што се прави разлика између оних који се односе на а) објекте и архиве мисије (*ratione materiae*); б) олакшице у раду мисије, слобода кретања и комуникација; в) личне привилегије и имунитети (*ratione persone*).¹

1.1. Неповредивост просторија мисије, архиве и имовине

Право неповредивости просторија мисије Хуго Гроцијус је повезивао са фикцијом о личности дипломатског представника, односно да представник оличава личност свог суверена (теорија екстериторијалности). Према томе, и представников стан или зграда представљају продужетак државне територије те се налазе ван територије државе пријема – *extra territorium*. Под просторијама дипломатске мисије подразумијева се зграда или дијелови зграде, споредне просторије, двориште, врт, просторије за паркирање, итд. Да би државни органи могли да приступе овим просторијама, по-

¹ *United Nation Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities*, Беч, 1961, материјал преузет са *Yearbook of the International Law Commission*, <http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/yearbooks.htm>

требан им је пристанак шефа мисије. Држава пријема обавезна је да предузме све мјере да би спријечила било какав насилан улазак, оштећење, нарушавање мира у њима. Под заштитом је и резиденција шефа мисије, станови осталих чланова дипломатске мисије те превозна средства мисије. Уколико не обезбиједи неопходну заштиту, држава пријема излаже се међународној одговорности која се огледа у обавези извињења, изражавања жалости, накнади штете, обавези проналажења и кажњавања криваца, итд. Према томе, држава пријема има двије обавезе, прву која се састоји у нечињењу и другу која се састоји у активном понашању. Поштовање овог правила показује случај пожара у згради амбасаде САД у Москви 1977. године. Пожар је избио на осмом и деветом спрату амбасаде, али ватрогасци нису могли да почну са гашењем пожара док амбасадор није дао своје одобрење. Амбасадор је допустио гашење пожара под условом да се не улази на десети спрат гдје су се налазиле шифре, повјерљива архива те радио-веза.²

Дипломатска мисија и њен шеф имају право да истичу заставу и грб своје државе на згради државе као и на превозним средствима шефа мисије, који такође уживају заштиту. Ово је обичајно правило, гарантовано Бечком конвенцијом.

Бечка конвенција о дипломатским односима просторијама гарантује апсолутни имунитет, али је одређено да у случају екстремних ситуација (пожар зграде или елементарне непогоде) органи државе могу да интервенишу у згради ако сагласност шефа мисије није могла да се добије. Међутим, просторије мисије не смију да се употребљавају у другим циљевима осим вршења дипломатских функција.

Ипак, у пракси су се дешавали примјери грубог насртаја на зграде дипломатске мисије. Један од њих је случај насилног уласка пакистанске владе 1973. године у ирачку амбасаду, након што је ирачки амбасадор одбио да да сагласност. Том приликом, наводно

² The Moscow Fire of 1977, <http://shoeone.blogspot.com/2011/07/moscow-fire-of-1977.html>, 17. октобар 2013. 17:23.

су нађене велике количине наоружања, што је резултирало отказивањем гостопримства ирачком амбасадору.³

Зграда и објекти сталне мисије такође су изузети од било којег облика опорезивања. Међутим, у пракси, државе су често одступале од својих међународних обавеза и тумачили те прописе у складу са унутрашњим порецима. Тако је познат случај хипотеке на зградама мисија Индонезије, Гане, Либерије у граду Њу Рошел у САД гдје суд испитује могућност употребе права изузећа од опорезивања зграда.⁴

Имовина мисије такође ужива и заштиту од узапћења и реквизиције, а исто то се односи и на друге објекте, као што су станови и средства саобраћаја.

Што се тиче архиве, гарантује се њена неповредивост у свако доба и ма гдје се она налазила, као и заштита од крађе, повреда или уништења. Архиве, поред службених аката, подразумевају и нацрте, забиљешке, концепте те шифарске материјале. Архива мисије је заштићена и ако дође до прекида дипломатских односа или ратног сукоба између двије земље. Тада је правило да се архива повјерава трећој, неутралној држави – *сили заштитници*. Ради се о старом обичајном правилу које је Конвенцијом само кодификовано.

1.2. Слобода кретања, комуницирања и општења

Под општењем се подразумева заштита комуникације са владом државе именована, дипломатским и конзуларним представништвима те државе, слободу контакта са држављанима државе именована који се нађу на територији државе пријема. Ради заштите преписке, у међусобном општењу дипломатске мисије користе тајне шифре које се сматрају неповредивима.

³ Ђурђевић, Стеван и Митић, Миодраг, *Дипломатско и конзуларно право*, Правни факултет, Центар за публикације: Службени лист, Београд, 2007, стр. 114.

⁴ Турчиновић, Филип, *Сталне мисије при Ујенињеним нацијама као облик представљања држава*, „Обод“ – Цетиње, 1994, 120.

Посебну заштиту ужива и такозвана *дипломатска вализа*, која представља један или више пакета, односно ташну која садржи спољне ознаке у виду воштаног печата министарства иностраних послова државе именована или дипломатске мисије. Осим видних ознака, дипломатске вализе треба да садрже само дипломатске документе или предмете за службену употребу. Дипломатска вализа не смије да буде отворана нити задржавана. У пракси се, међутим, показало да Бечка конвенција није изричито одредила допуштени обим и карактер дипломатске вализе, тако да се данас њена тежина може одредити и у тонама. Тако је, на примјер, током 1984. године, совјетској амбасади у Швајцарској достављена дипломатска вализа на деветотонском мерцедесовом тегљачу.⁵ Недостатак одредби везаних за обим дипломатске вализе послужио је одигравању једне од најбизарнијих злоупотреба дипломатских имунитета. Године 1984. одиграо се нигеријско-израелски покушај киднаповања бившег нигеријског министра који је живио у Лондону. Бивши министар Умару Дико је отет испред свог дома у Лондону, након чега је дрогиран и стављен у ковчег одређене величине у циљу транспорта назад у Нигерију, гдје би му се судило за проневјеру учињену током бившег мандата. Ковчег је назначен као дипломатска вализа, међутим, пошто нису досљедно поштована правила Конвенције везана за попуњавање документације потребне за њен транспорт, прави садржај дипломатске вализе убрзо је откривен.⁶

С обзиром на могућност велике злоупотребе и могућности промета оружја, наркотика или других недозвољених предмета путем дипломатске вализе, власти неких држава су увеле прегледе ових пошиљки уз помоћ рентген зрака, као што је случај на аеродромима приликом уласка у авион. Таква рјешења изазвала су протесте код многих држава, правдајући таква рјешења противним одредбама Бечке конвенције о дипломатским односима из 1961 године.

⁵ Др Митић, Миодраг, *Дипломатија, делатност, организација, вештина, професија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999, 66.

⁶ Dikko Affair, http://en.wikipedia.org/wiki/Dikko_Affair; 16. јануар 2014. 17:00.

Дипломатске вализе се шаљу преко посебно задужених службеника који се називају дипломатски курири. Дипломатски курир мора бити снабђевен посебним службеним документом којим се потврђује његово својство, бројем пакета дипломатске вализе те називом дестинације. Дипломатски курир налази се у заштићеној позицији јер не може да буде хапшен или притваран. Такву заштиту курир ужива док прати дипломатску вализу, односно док је не преда. Дипломатска вализа може бити повјерена и заповједнику трговачког путничког ваздухоплова који се не сматра дипломатским куриром. Заповједник је такође снабђевен посебним документом који садржи број пакета дипломатске вализе.

Држава пријема има дужност да свим члановима дипломатске мисије обезбиједи слободу кретања и путовања на својој територији, осим на подручјима гдје је улазак забрањен или унутар посебно регулисаних зона.

У ранијем периоду, поготово у доба Хладног рата, оваква права била су доста ограничена у појединим државама. Тако је, на примјер, у СССР-у било забрањено кретање дипломатским представницима ван одређеног подручја од главног града. За такво кретање, била им је потрабна посебна дозвола.

1.3. Лични имунитет

А) *Неповредивост личности, стана и преписке* - Једно од најстаријих права које уживају дипломатски представници јесте неповредивост личности која се сматра апсолутном и потпуном. О заштити овог парава државе доносе и посебне прописе или суде на основу међународних обичаја или Бечке конвенције о дипломатским односима из 1961. године.

Дипломатски представници не могу бити затварани или притварани, према њима се мора поступати са дужном пажњом и поштовањем, а држава пријема мора да обезбиједи све мјере које се тичу заштите њиховог достојанства, личности и слободе. Ако би дошло до напада на дипломатског представника због недовољно

обезбијеђених средстава заштите, држава пријема би имала обавезу на одређено задовољење у виду извињења, изражавања жаљења или евентуалне накнаде штете.

Легитимисање страних дипломатских представника не сматра се прекорачењем овлашћења органа државе пријема, али би полицијски органи након узимања личних података од дипломатског представника били дужни да се према њему понашају са дужним поштовањем.

Приликом контроле саобраћаја у држави пријема, полицијски органи не смију да приморавају дипломатског представника на узимање крви или на алко-тест. Примјери вожње у пијаном стању су бројни и свакодневни. Након вожње у пијаном стању, амерички дипломатски службеник Кристофер ван Гетем усмртио је румунског музичара Теа Петера у Букурешту децембра 2004. године. Године 2001, руски дипломата у Канади Адреј Књазев убио је два пјешака тако што је својим возилом скренуо на подручје за пјешаке. Децембра 2009. године, румунски отпавник послова у Сингапуру након вожње у алкохолисаном стању, усмртио је тридесетогодишњака и тешко повриједио још два лица. У јулу 2013. године, Џошуа Валде, амерички дипломата у Кенији, својим аутомобилом је ударио у мини-бус, чиме је убијен један мушкарац, а тешко повријеђено још осам лица.⁷

Међутим, због повећаних прекршаја који се све више јављају од стране дипломатских представника, неке државе су увеле посебне мјере како би и њих приморале на поштовање прописа. Тако, на примјер, велики број држава ставља уплатнице на мандатне казне на непрописано паркирана возила. Иако држава није у могућности да их наведе на принудно плаћање оваквих прекршаја, о њима се воде евиденције које, ако се често понављају, могу довести до отказивања гостопримства.⁸ Тако је евиденција показала да је од

⁷ Diplomatic Immunity,

http://en.wikipedia.org/wiki/Diplomatic_immunity, 16. јануар 2014, 19:12.

⁸ Ђурђевић, Стеван и Митић, Миодраг, *Дипломатско и конзуларно право*, Правни факултет, Центар за публикације: Службени лист СРЈ, Београд, 2007, 123.

1997. до 2002. године у Њујорку од стране страних дипломата утврђено 150 000 казни за паркирање, што износи 70 казни дневно у укупном износу од 18 милиона долара.⁹

Дипломатски представници морају да се придржавају унутрашњих правила државе пријема те да воде рачуна о томе да својим јавним иступима не вређају државу пријема или њене функционере, а нарочито нису овлашћени да контактирају са опозиционим снагама на начин да то вређа легалну власт.

Поред личности дипломатског представника, неповредивост ужива и његов приватни стан, документи, преписка те лична имовина.

Дипломатски представник не може да се бави у држави пријема никаквом професионалном или трговачком дјелатношћу.

Када се говори о становима и намјештају дипломатског представника, треба нагласити да је и оно у пуном обиму заштићено те да се простире на читавој територији државе пријема. То се односи како на хотеле и хотелске собе, тако и на кола за спавање и бродске кабине.

Б) *Судски имунитет* - Под судским имунитетом подразумева се имунитет од кривичног судства те имунитет од грађанског и управног судства.

Дипломатски представник ужива апсолутни имунитет од сваког кривичног гоњења у држави пријема. То значи да дипломатски представник ужива имунитет не само за акте учињене при вршењу своје службене дужности, већ и за цјелокупно понашање. Ако би учинио и тешко кривично дјело, дипломатски представник не може бити лишен слободе нити се против њега може покренути кривични поступак. Међутим, дипломатски представник може да буде кривично одговоран те му се може судити у држави именовања. У ријетким случајевима, ако би се држава именовања одрекла имунитета, поступак против тог лица могла би да покрене и држава пријема.

⁹ The Untouchables: Is Diplomatic Immunity going too far, www.rd.com/advice/diplomatic-immunity-going-too-far/, 16. јануар 2014, 18:38.

Имунитет од кривичног судства подразумијева и одговорност за прекршаје у надлежности судских, полицијских или управних органа.

Почетком 2005. године, америчка полиција је ухапсила четрдесетогодишњег дипломату Салема ал Мазроеиа из Уједињених Арапских Емирата, који је након што је упознао тринаестогодишњу дјевојчицу путем интернета возио четири сата да би се сусрео са њом у једном шопинг центру у држави Вирџинији. Испоставило се да је дјевојчица била дио полицијске акције у циљу хватања педофила путем интернета. Мазроеи је ухапшен, али и убрзо пуштен бранећи се дипломатским имунитетом. Убрзо потом, дипломата је напустио САД.¹⁰

Бечка конвенција о дипломатским односима из 1961. године у члану 31 говори о имунитету од грађанске и управне јурисдикције осим ако се ради о сљедећим врстама тужби:

а) некој стварној тужби која се односи на приватне непокретности на територији државе код које се акредитује, осим ако дипломатски агент посједује ту непокретност за рачун државе која акредитује а за потребе мисије;

б) тужби која се односи на насљеђе, у којој се дипломатски агент појављује као извршилац тестаментна, администратор, насљедник или легатор по приватној основи, а не у име државе која акредитује;

в) тужби која се односи на слободне професије или трговачке дјелатности, ма каква она била, коју врши дипломатски агент у држави код које се акредитује, изван својих службених функција.¹¹

Такође, нити једна мјера извршења не може да буде употребљена против дипломатског представника, осим у претходна три случаја.

¹⁰ Diplomat Flees U.S. to Avoid Sex Charges, www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A8789-2005Mar4.html, 16. јануар 2014, 17:29.

¹¹ Бечка конвенција о дипломатским односима од 18. априла 1961. године, „Службени лист СФРЈ“ – додатак 2/64, чл. 31.

Дипломатски представник није дужан да свједочи, а уколико би дошло до одрицања од имунитета од земље именована везано за грађанске парнице или захтјев у управном поступку, то не повлачи истовремено и одрицање од имунитета у погледу извршења пресуде, јер је за тај случај потребно посебно одрицање. Такође, искључење од јурисдикције државе пријема не значи да дипломатски представник ужива имунитет и према држави именована. Према томе, у складу са судским имунитетом, судови разних земаља почели су да праве разлику између службених иступања дипломатских представника – *de iure imperii*, за које се признаје имунитет, од других који нису службене природе – *de iure gestionis* или *de iure privati*.

В) *Ослобађања од пореза, царина и других дажбина* - Дипломатски представник ослобођен је свих пореза и такси и то личних или стварних, државних, регионалних или комуналних, осим у сљедећим случајевима :

а) *посредних пореза који су по својој природи обично укључени у цијену робе или услуга;*

б) *пореза и такси на приватну непокретну имовину на територији државе код које се акредитује, осим ако је дипломатски агент посједује на рачун државе која акредитује а за потребе мисије;*

в) *наследних такси које убира држава код које се акредитује, под резервом одредаба тачке 4 члана 39;*

г) *пореза и такси на личне приходе који потичу из државе код које се акредитује и пореза на капитал, који се наплаћују на улагања извршена у трговачка предузећа чије је сједиште у држави код које се акредитује;*

д) *пореза и такси које се убиру као накнада за посебне услуге;*

ђ) *такса за регистрацију, судских, хипотекарних и фискалних такси, кад се ради о непокретној имовини, под резервом одредаба члана 23.¹²*

¹² Ibid, чл. 34.

У складу с тим, у теорији се говори о постојању једне врсте фискалног имунитета који за разлику од судског не ослобађа дипломатског представника само надлежности државе пријема, већ и обавеза плаћања свих дажбина.

Поред ових основних, личне привилегије односе се и на још неке које се у теорији помињу, као што су: изузеће од обавеза везаних за социјално осигурање, ослобађање од личних и царинских прегледа, изузеће у вези са регистрацијом возила, изузеће од прописа који се односе на имигранте и регистрацију странаца, итд.

2. ТРАЈАЊЕ И ПРЕСТАНАК ИМУНИТЕТА

Кад се говори о трајању имунитета и привилегија, сматра се да ова права престају када дипломатски представник напусти државу пријема или након истека разумног рока. Међутим, имунитет не може да престане у погледу аката извршених приликом вршења дипломатске функције те се он наставља. У дипломатском праву се сматра да то право важи и према трећим државама.

Према међународном праву, дипломатски представници и њихова пратња заштићени су од тренутка ступања на територију државе пријема, односно уколико се већ налазе на територији државе пријема, заштиту уживају од тренутка нотификације њиховог именованја.

Приликом одласка или проласка кроз трећу земљу, дипломатско особље ужива исте привилегије, али редуковане у зависности од унутрашњег законодавства треће државе. Пролазак кроз трећу државу мора прије свега да буде нужан, без непотребног задржавања те да буде у вези са самом дужношћу. Међутим, та обавеза треће државе не постоји ако је она у ратном стању са државом чији је дипломатски представник. Према томе, привилегије и имунитети се у овом случају односе само на потребу пролаза кроз трећу земљу. За остало особље дипломатске мисије потребно је само да трећа држава не омета њихов пролаз.

Када дође до смрти дипломатског представника, имунитет и привилегије не престају. У складу са оваквим ставом, доктрина наводи примјер са меморандумом канадског министарства иностраних послова из 1981. године којим се истиче да је забрањено испитивање тијела умрлог дипломате, а исто тако, након смрти једног источноњемачког дипломате у саобраћајном удесу, није било могуће извршити истражне радње на његовом тијелу.¹³

Имунитет може да престане и ако дође до одрицања. Да би дошло до одрицања од кривичног имунитета, није довољно само одрицање носиоца тог имунитета, већ је потребно одобрење од стране овлашћеног представника државе именована. За чланове особља дипломатске мисије, потребно је обично одрицање од стране шефа дипломатске мисије, а ако се ради о самом шефу дипломатске мисије, потребно је одрицање његовог министарства иностраних послова.

3. ЗЛОУПОРЕБЕ ПРАВА

Бечка конвенција о дипломатским односима из 1961. године и данас, као и у вријеме њеног доношења, представља основу модерних дипломатских и међународних односа. У циљу што лакшег и ефикаснијег вршења дипломатских функција у држави пријема, конвенција поставља јак оквир имунитета и привилегија. Међутим, у пракси су се дешавале честе злоупотребе како од стране дипломатских представника, тако и оне упућене према дипломатским мисијама па је због тога дошло до усвајања *Конвенције о спречавању и кажњавању злочина против међународно заштићених лица* из 1976. године. Према овој конвенцији, држава на чијој територији је дошло до напада на дипломатског представника дужна је да том лицу суди или да га изручи другој држави која је овлашћена да му суди и да га кажњава. Прије свега, највећу пометњу изазвао

¹³ Ђурђевић, Стеван и Митић, Миодраг, *Дипломатско и конзуларно право*, Правни факултет, Центар за публикације: Службени лист СРЈ, Београд, 2007, 127.

је случај узимања талаца у америчкој амбасади у Техерану 1979. године, који је довео до великих дипломатских сукоба између САД и Ирана.¹⁴

На основу истраживања америчког министарства иностраних послова од 1980. године 2345 терористичких инцидената било је усмјерено према дипломатским мисијама. Овај број је годинама постајао све мањи.¹⁵ Не тако далек случај који је довео до великог броја жртава је бомбашки напад на америчке амбасаде у Кенији и Танзанији 1998. године, када су припадници Ал Каиде извршили терористичке нападе у Најробију у Кенији и Дар Ес Саламу у Танзанији. У оба напада убијено је преко 220 особа, међу којима и америчка амбасадорка Патриција Бушнел, а тешко рањено преко 4000 особа.¹⁶ Током 2005. године, у Ираку су убијени дипломате из Бахреина и Пакистана, као и Ихаб ал Шериф, египатски амбасадор због подршке њихових земаља мисији у Ираку од стране западних сила. Из истог разлога, током исте године отета су двојица алжирских дипломата, међу којима и амбасадор Али Баларуси.¹⁷

Међутим, и даље највећу пажњу изазивају злоупотребе које долазе од самих дипломатских мисија, доводећи до угрожавања људских права. Један такав случај догодио се у Вашингтону 1982. године, када је син бразилског амбасадора у САД Антонио да Силвеира Млађи у једном ноћном клубу након вербалног сукоба са менаџером клуба тешко ранио избацивача Кенија Скина. Млади Бразилац није доведен пред лице правде јер је уживао имунитет.¹⁸

¹⁴ International Court of Justice, *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, Judgment, I.C.J. Reports 1980*, 3.

¹⁵ Barker, J. Craig, *The protection of Diplomatic Personnel*, Ashgate Publishing, Hampshire England, 2006, 14.

¹⁶ Бомбашки напад на америчке амбасаде – Кенија и Танзанија - 7. Август 1998. године,
<http://www.rewardsforjustice.net/index.cfm?page=Kenya&language=bosnian>,
17. октобар 2013, 18:00.

¹⁷ Barker, J. Craig, *The protection of Diplomatic Personnel*, Ashgate Publishing, Hampshire England, 2006, 16.

¹⁸ V. McClanhan, Grant, *Diplomatic Immunity Principles, Practices, Problems*, Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University, Washington D.C., 1989, 14.

Један од најзначајнијих случајева је онај из 1984. године који је довео до прекида дипломатских односа између Либије и Велике Британије. Ради се о убиству младе полицијске службенице Ивон Флечер током протеста испред либијске амбасаде у Лондону. Ненајављеном пуцњавом упућеном од стране амбасаде према протесној маси рањено је једанаест лица, а ненаоружана полицајка је од прострелне ране у стомак преминула сат времена послје.¹⁹

Данас, више од 50 година након доношења Конвенције, свједоци смо све већег броја злоупотреба дипломатског имунитета на начин да изазива све већа негодовања и протесте од стране јавног мњења. Ствара се утисак да су дипломатски представници у толикој мјери навикнути на заштиту коју уживају да се више и не устручавају да заташкају злоупотребе пред лицем јавности. Злоупотребе постају све теже и озбиљније, почев од огромног броја саобраћајних прекршаја па све до случајева убистава, сексуалних деликата, кријумчарења дрога, оружја, па чак и до случајева протуправног лишавања слободе.

Током 1999. године, Шамела Бегун допутовала је из Бангладеша у Њујорк да би радила као кућна помоћница у кући бахреинског дипломате. Током свог боравка, радници је одузет пасош, радила је седам дана у седмици 16 сати дневно за 100 долара мјесечно, а током девет мјесеци рада у кући било јој је допуштено да уз пратњу напусти кућу само два пута.²⁰

У вези са сексуалним деликтима, током осамдесетих година прошлог вијека, њујоршка полиција је ухапсила серијског силоватеља, сина дипломате из Гане. Младић је пуштен 45 минута након хапшења показујући веома арогантан став уз јавно исмијавање жртве.²¹ Да је дипломатски имунитет заштита од одговорности за

¹⁹ Murder of Yvonne Flecher,

http://en.wikipedia.org/wiki/Murder_of_Yvonne_Fletcher, 18. октобар 2013. 18:20.

²⁰ *Unfair Advantage: Workers' freedom of Association in the United States under international human rights standards*, Human right watch, New York, Washington, London, Brussels, 2000, 177.

²¹ The Untouchables: Is Diplomatic Immunity going too far, <http://www.rd.com/advice/diplomatic-immunity-going-too-far/>, 16. јануар 2014, 18:38.

сексуалне деликте и данас, показује случај из априла 2012. године, када је панамски дипломата Ерик Бејнарлс Шикс оптужен за силовање деветнаестогодишње Филипинке у Манили.²²

ЗАКЉУЧАК

Доношењем Бечке конвенције о дипломатским односима из 1961. године, извршена је кодификација међународног права, тако да су у њу унијете одредбе о имунитетима и привилегијама дипломатских представника које су већ деценијама до тада биле дио међународног обичајног права. Доношењем Конвенције, дошло је и до унапређења самог међународног права, тако да су нека правила изазвала прогрес међународног позитивног права. Међу њима, најзначајније су одредбе које се односе на имунитете и привилегије административног и техничког особља дипломатске мисије, који су се по својим правима готово изједначили са правима шефова мисија. Ратификацијом Конвенције у свим државама, ова правила постала су дио међународног позитивног права, чиме су у већини држава прихваћена те су се за њих обезбиједиле и мјере њихове заштите. Међутим, иако јој је циљ био обезбјеђивање што лакшег вршења дипломатске функције, у пракси су се дешавале велике злоупотребе Конвенције које су довеле до сукоба између права на имунитет са једне и људских права и судске заштите са друге стране.

²² DFA: Panama diplomat in alleged rape case has full immunity, <http://www.gmanetwork.com/news/story/257821/news/nation/dfa-panama-diplomat-in-alleged-rape-case-has-full-immunity>, 16. јануар 2014, 18:44.

Maја Pravuljac*

IMMUNITY AND PRIVILEGES OF DIPLOMATIC REPRESENTATIVES

Summary

The paper presents the problem regarding immunity and privileges of the diplomatic representatives and diplomatic missions within international law.

*The Vienna convention on diplomatic relations from 1961 codified the international law in the field of immunity and privileges of diplomatic representatives that until then had been regulated as customary law. In order of easier performance of diplomatic function in the receiving state, the Convention sets up a strong framework of immunities and privileges that the mission exercises. The rights have been classified as rights regarding the objects and the archives of the mission (*ratione materiae*); facilitations in the work of the mission, freedom of movement and communication; and personal immunity (*ratione persone*).*

Concentrating on the rules regulated by Convention, the paper shows that the main problem is the question regarding the theoretical and practical identification of usefulness of the rules in such a big extent nowadays.

Key words: *immunity, privileges, diplomatic mission, diplomatic agent, the receiving state, the sending stat.*

* Forth year student at the Law School, University of Banja Luka, maja.pravuljac@gmail.com.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђевић, Стеван и Митић, Мидраг, *Дипломатско и конзуларно право*, Правни факултет, Центар за публикације: Службени лист СРЈ, Београд, 2007.
- Аврамов, Смиља и Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, д.д. издавачко-штампарско предузеће, Београд, 1999.
- Поповић, Витомир и Турчиновић, Филип, *Међународно јавно право*, Правни факултет, Бања Лука, 2009.
- Др Турчиновић, Филип, *Сталне мисије при Уједињеним нацијама као облик представљања држава*, „Обод“ – Цетиње, 1994.
- Др Крећа Миленко, *Међународно јавно право*, Правни факултет универзитета у Београду, Јавно предузеће „Службени гласник“, Београд, 2007.
- Аврамов, Смиља, *Међународно јавно право*, Академија за дипломатију и безбједност, Београд, 2011.
- Др Митић Миодраг, *Дипломатија, делатност, организација, вештина, професија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.
- Проф. др Дашић, Давид, *Савремена дипломатија*, Мултидисциплинарни центар за подстицање интеграционих процеса и хармонизација права, привредни саветник д.о.о. Београд, 2008.
- V. McClanhan, Grant, *Diplomatic Immunity Principles, Practices, Problems*, Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University, Washington D.C., 1989.
- Denza, Eileen, *Vienna Convention on Diplomatic Relations*, United Nations Audiovisual library of International law, 2009.
- Barker, J. Craig, *The protection of Diplomatic Personnel*, Ashgate Publishing, Hampshire England, 2006.

Unfair advantage: Workers' freedom of Association in the United States under international human rights standards, Human rights watch, New York, Washington, London, Brussels, 2000.

United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities, Беч, 1961, материјал преузет са Yearbook of the International Law Commission, <http://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/yearbooks.htm>

Бечка конвенција о дипломатским односима од 18. априла 1961. године, „Службени лист СФРЈ“ – додатак, 2/64.

International Court of Justice, *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran, Judgment*, I.C.J. Reports 1980.

Кривокапић, Борис, *Лексикон међународног права*, Радничка штампа, институт за међународно право, Београд, 1998.

The Moscow Fire of 1977, <http://shoeone.blogspot.com/2011/07/moscow-fire-of-1977.html>, 17. октобар 2013, 17:23.

Dikko Affair, http://en.wikipedia.org/wiki/Dikko_Affair, 16. јануар 2014, 17:00.

Diplomatic Immunity, http://en.wikipedia.org/wiki/Diplomatic_immunity, 16. јануар 2014, 19:12.

The Untouchables: Is Diplomatic Immunity going too far, <http://www.rd.com/advice/diplomatic-immunity-going-too-far/>, 16. јануар 2014, 18:38.

Diplomatic Flees U.S. avoid Sex Charges, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A8789-2005Mar4.html>, 16. јануар 2014, 17:29.

Бомбашки напад на америчке амбасаде – Кенија и Танзанија – 7. август 1998. године, <http://www.rewardsforjustice.net/index.cfm?page=Kenya&language=bosnian>, 17. октобар 2013, 18:00.

Murder of Yvonne Flecher, http://en.wikipedia.org/wiki/Murder_of_Yvonne_Fletcher, 18. октобар 2013, 18:20.

DFA: Panama diplomat in alleged rape has full immunity, <http://www.gmanetwork.com/news/story/257821/news/nation/dfa-panama-diplomat-in-alleged-rape-case-has-full-immunity>, 16. јануар 2014, 18:44.